

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 6. augustil 2020¹

Kohtuasi C-195/20 PPU

XC
Kriminaalmenetlus,
menetluses osales
Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö kriminaalasjades – Raamotsus 2002/584/JSK – Euroopa vahistamismäärus ja liikmesriikidevaheline üleandmiskord – Artikli 27 lõiked 2 ja 3 – Erikohustuse reegel – Kohaldamisala – Isiku vastutusele võtmine muude kui tema üleandmise aluseks olnud süütegude eest – Sama liikmesriigi poolt seoses erinevate süütegudega tehtud üksteisele järgnevad Euroopa vahistamismäärused – Esimese Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtliku lahkumise ja selle liikmesriigi territooriumile teise Euroopa vahistamismääruse alusel sunniviisilise tagasipöördumise õiguslikud tagajärjed

I. Sissejuhatus

1. Raamotsuse 2002/584/JSK² artikli 27 kohaselt, milles on sätestatud „erikohustuse“ reegel, ei tohi üleantava suhtes kriminaalmenetlust läbi viia, talle karistust mõista ega temalt vabadust võtta seoses süüteoga, mis on toime pandud enne üleandmist, kuid on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.
2. Käesoleval juhul andis süüdistatava esimest korda Saksa õigusasutusele üle Euroopa vahistamismäärust täitnud Portugali õigusasutus. Pärast karistuse ärakandmist lahkus see isik vabatahtlikult Saksamaalt. Seejärel tehti tema suhtes teine Euroopa vahistamismäärus, mille alusel andis Itaalia õigusasutus ta Saksa õigusasutusele üle. Itaalia õigusasutus andis nõusoleku põhikohtuasjas käsitletavate süütegudega seoses menetluse läbiviimiseks erikohustuse reeglist kõrvale kalduda. Süüdistatav väidab, et sellise nõusoleku pidi andma Portugali õigusasutus kui esimese Euroopa vahistamismääruse täitnud õigusasutus.
3. Käesolevas kohtuasjas peab Euroopa Kohus seega peamiselt võtma seisukoha erikohustuse reegli kohaldamise tingimuste kohta konkreetses kontekstis, milles isik, kelle suhtes tehti esimene Euroopa vahistamismäärus, lahkus vabatahtlikult nimetatud vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt, millele järgneb selle isiku sunniviisiline tagasipöördumine teise Euroopa vahistamismääruse alusel: kas tuleb asuda seisukohale, et vaatamata vabatahtlikule lahkumisele on isikul *esimese Euroopa vahistamismääruse* alusel jätkuvalt erikohustuse reegluga tagatud kaitse? Või

¹ Algkeel: prantsuse.

² Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (EÜT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (ELT 2009, L 81, lk 24) (edaspidi „raamotsus 2002/584“).

tuleb pigem võtta seisukoht, et esimese vahistamismääruse teinud riigi territooriumilt vabatahtliku lahkumise tõttu saab erikohustuse reeglit sel juhul vaadelda vaid teisest Euroopa vahistamismäärusest lähtudes ning nõusolek kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks sõltub seega vaid teist vahistamismäärust täitvast õigusasutusest?

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

4. Raamotsuse 2002/584 artikli 1 lõige 1 näeb ette:

„Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.“

5. Raamotsuse artikli 8 lõikest 1 tuleneb, et Euroopa vahistamismäärus peab sisaldama teatavaid andmeid, sealhulgas „süüteo olemus ja õiguslik kvalifikatsioon“ ning „süüteo toimepaneku tehilude kirjeldus“.

6. Raamotsuse artikli 13 lõige 1 näeb ette:

„Kui vahistatu väidab, et ta on üleandmisega nõus, peab see nõusolek ja, kui vaja, tema selgesõnaline loobumisotsus õigusest, et tema suhtes kohaldataks artikli 27 lõikes [2] osutatud erikohustuse reeglit, olema antud täitvale õigusasutusele vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi siseriiklikule õigusele.“

7. Raamotsuse artikkel 27 asub 3. peatükis „Üleandmise mõju“. See puudutab seoses muude süütegudega võimalikku kriminaalmenetlust (asjaomase isiku suhtes) ja on sõnastatud järgmiselt:

„1. Iga liikmesriik võib teatada nõukogu peasekretariaadile, et tema suhetes teiste liikmesriikidega, kes on esitanud samasuguse teatise, eeldatakse nõusolekut seoses [isiku] vastutusele võtmise, karistuse määramise või vahistamisega süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus ei osuta konkreetse juhtumi puhul teisiti oma üleandmisotsuses.“

2. Välja arvatud lõigetes 1 ja 3 osutatud juhtudel, ei tohi üleantavat kohtu alla anda, määrata talle karistust või muul viisil võtta talt vabadus süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.

3. Lõiget 2 ei kohaldata järgmistel juhtudel:

- a) isikul on olnud võimalus lahkuda selle liikmesriigi territooriumilt, kellele ta üle anti, ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist või ta on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud;
- b) süüteo eest ei saa karistada vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega,
- c) kriminaalmenetlus ei anna alust isikuvabadust piirava meetme kohaldamiseks;
- d) isiku suhtes kohaldatakse muud kui vabadusekaotust hõlmavat karistust või meedet, sh rahatrahvi või seda asendavat meedet, isegi kui karistuse või meetmega võib kaasneda isikuvabaduse piiramine;

- e) isik on nõustunud üleandmisega ning samal ajal loobunud erikohustuse reegli kasutamisest vastavalt artiklile 13;
- f) isik on üleandmise järgselt sõnaselgelt loobunud erikohustuse reegli kasutamisest seoses konkreetsete süütegudega, mis on toime pandud enne üleandmist. Loobumisotsus esitatakse vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatele õigusasutustele ning see dokumenteeritakse vastavalt selle riigi siseriiklikule õigusele. Loobumisotsus koostatakse nii, et on selge, et isik on teinud selle vabatahtlikult ning on täielikult teadlik tagajärgedest. Selleks peab isikul olema õigus õigusalasele nõustamisele;
- g) isiku üleandnud täitev õigusasutus annab oma nõusoleku vastavalt lõikele 4.

4. Nõustumistaotlus koos artikli 8 lõikes 1 osutatud teabe ja artikli 8 lõikes 2 osutatud tõlkega esitatakse täitvale õigusasutusele. Nõusolek antakse, kui nõusoleku taotlemise aluseks oleva süüteo suhtes on kohaldatav üleandmine vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele. Nõusolekut ei anta artiklis 3 nimetatud alustel ning muudel juhtudel võib keelduda ainult artiklis 4 osutatud alustel. Otsus tehakse hiljemalt 30 päeva jooksul pärast taotluse saamist.

Artiklis 5 osutatud olukordades peab vahistamismääruse teinud liikmesriik andma selles artiklis sätestatud tagatised.“

B. Saksa õigus

8. Kriminaal-asjades rahvusvahelise õigusabi andmise seaduse (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen), millega võeti üle raamotsus 2002/584, § 83h on sõnastatud järgmiselt:

„(1) Euroopa vahistamismääruse alusel teise liikmesriigi poolt üle antud isiku suhtes ei tohi

- 1. viia läbi kriminaalmenetlust, mõista talle karistust ega võtta talt vabadust süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist, kuid on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti;
- 2. teda üle anda, tagasi ega välja saata kolmandasse riiki.

(2) Lõiget 1 ei kohaldata järgmistel juhtudel:

- 1. isikul on olnud võimalus lahkuda selle liikmesriigi territooriumilt, kellele ta üle anti, ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist või ta on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud;
- 2. süüteo eest ei saa karistada vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega;
- 3. kriminaalmenetlus ei anna alust isikuvabadust piirava meetme kohaldamiseks;
- 4. isiku suhtes kohaldatakse muud kui vabadusekaotust hõlmavat karistust või meedet, isegi kui karistuse või meetmega võib kaasneda isikuvabaduse piiramine;
- 5. vahistamismäärust täitev liikmesriik või üle antud isik on loobunud erikohustuse reegli kasutamisest.

(3) Kui isik on üleandmise järel loobunud erikohustuse reegli kasutamisest, tuleb see kanda kohtuniku või prokurööri koostatud protokollis. Loobumisotsust ei saa tühistada. Üle antud isikut tuleb sellest teavitada.“

III. Faktilised asjaolud, menetlus ja eelotsuse küsimus

9. Süüdistatava suhtes viidi Saksamaal seoses erinevate süütegudega läbi mitu kriminaalmenetlust: narkootiliste ainete käitlemine (teod A), Portugalis toime pandud alaealise seksuaalne kuritarvitamine (teod B) ning samuti Portugalis toime pandud vägistamine raskendavatel asjaoludel ja väljapressimine (teod C).

10. Kõigepealt süüdistati teda märkimisväärses koguses narkootiliste ainete käitlemises (teod A). Amtsgericht Niebüll (Niebüllis esimese astme kohus, Saksamaa) mõistis talle 6. oktoobril 2011 nende tegude eest ühe aasta ja üheksa kuu pikkuse vabadusekaotusliku liitkaristuse. See karistus jäeti tingimisi täitmisele pööramata.

11. Seejärel alustati süüdistatava suhtes 2016. aastal Saksamaal kriminaalmenetlust seoses Portugalis toime pandud alaealise seksuaalse kuritarvitamisega (teod B). Staatsanwaltschaft Hannover (Hannoveri prokuratuur, Saksamaa) tegi 23. augustil 2016 selleks Euroopa vahistamismääruse (edaspidi „esimene Euroopa vahistamismäärus“). Tribunal da Relação de Évora (Évora apellatsioonikohus, Portugal) andis loa süüdistatav nimetatud süüteoga seoses Saksamaa õigusasutusele üle anda. Süüdistatav ei loobunud sealjuures õigusest erikohustuse reeglile. 22. juuni 2017 andis Portugali õigusasutus süüdistatava Saksamaa Liitvabariigile üle. Seejärel kandis süüdistatav selles riigis täies ulatuses ära ühe aasta ja kolme kuu pikkuse vangistuse, mis talle alaealise seksuaalse kuritarvitamise eest oli mõistetud. 2018. aasta augustis allutati tal viie aasta pikkusele käitumiskontrollile (*Führungsaufsicht*). Sel ajavahemikul pidi ta ilmuma üks kord kuus kriminaalhooldusametniku juurde.

12. Alaealise seksuaalse kuritarvitamise eest (teod B) mõistetud karistuse täideviimise ajal tühistati Amtsgericht Niebüll (Niebüllis esimese astme kohus) 2011. aasta otsus jätta narkootiliste ainete käitlemise eest mõistetud karistus tingimisi täitmisele pööramata (teod A). Staatsanwaltschaft Flensburg (Flensburgi prokuratuur, Saksamaa) palus 22. augustil 2018 Tribunal da Relação de Évoral (Évora apellatsioonikohus) loobuda erikohustuse reegli kohaldamisest ja nõustuda Amtsgericht Niebüll (Niebüllis esimese astme kohus) mõistetud karistuse täideviimisega.

13. Kuna Tribunal da Relação de Évoral (Évora apellatsioonikohus) vastust ei saanud, vabastati süüdistatav 31. augustil 2018. Seejärel reisis ta 18. septembril Madalmaadesse ja siis Itaaliasse. Staatsanwaltschaft Flensburg (Flensburgi prokuratuur) tegi 19. septembril Euroopa vahistamismääruse Amtsgericht Niebüll (Niebüllis esimese astme kohus) otsuse täitmiseks seoses tegudega A (edaspidi „teine Euroopa vahistamismäärus“).

14. Süüdistatav vahistati 27. septembril 2018 Itaalias. Itaalia õigusasutus andis 10. oktoobril 2018 nõusoleku tema üleandmiseks. Süüdistatav anti 18. oktoobril Saksa õigusasutusele üle.

15. Lõpuks tegi Amtsgericht Braunschweig (Braunschweigi esimese astme kohus, Saksamaa) 5. novembril 2018 riigisisese vahistamismääruse (*Untersuchungshaftbefehl*) kriminaalmenetluse läbiviimiseks kolmandas asjas, millega süüdistatavat seostati (teod C) ja milles käsitletavat teod olid toime pandud 2. septembril 2005, nimelt Portugalis Praia da Luzis 72aastase Ameerika kodaniku vägistamine ja temalt väljapressimine. Käesolev eelotsusetaotlus ongi esitatud viimati nimetatud kohtuasja raames.

16. Staatsanwaltschaft Braunschweig (Braunschweigi prokuratuur, Saksamaa) palus 12. detsembril 2018 vahistamismäärust täitval Itaalia õigusasutusel nõustuda ka sellega, et süüdistatav võetakse vastutusele põhikohtuasjas käsitletavate vägistamise ja väljapressimise eest (teod C). Corte d'appello di Milano (Milano apellatsioonikohus, Itaalia) andis selleks nõusoleku 22. märtsil 2019.

17. Süüdistatavat peeti 23. juulist 2019 kuni 11. veebruarini 2020 käesoleva ettepaneku punktis 15 viidatud riigisisese vahistamismääruse alusel Saksamaal vahi all. Selles ajavahemikus mõistis Landgericht Braunschweig (Braunschweigi apellatsioonikohus, Saksamaa) süüdistatava oma 16. detsembri 2019. aasta otsusega süüdi Portugalis 2005. aastal toime pandud vägistamises raskendavatel asjaoludel ja väljapressimises (teod C). Ta mõistis talle seitsme aasta pikkuse vabadusekaotusliku liitkaristuse, võttes arvesse ka Amtsgericht Niebüll (Niebüll esimese astme kohus) 2011. aasta kohtuotsust. Süüdistatava Itaalias vahi all viibitud aeg arvati liitkaristusaja hulka. Lisaks andis vahistamismäärust täitev Portugali õigusasutus 21. jaanuaril 2020 nõusoleku Amtsgericht Niebüll (Niebüll esimese astme kohus) mõistetud liitkaristuse täideviimiseks tegude A eest.

18. Süüdistatav kannab alates 12. veebruarist 2020 vangistust Amtsgericht Niebüll (Niebüll esimese astme kohus) poolt tegude A eest 2011. aastal mõistetud karistuse täideviimiseks. Ta esitas Landgericht Braunschweigi (Braunschweigi apellatsioonikohus) otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus). Raamotsuse 2002/584 artiklis 27 ette nähtud erikohustuse reeglile tuginedes vaidlustab ta eelkõige selle menetluse õiguspärasuse, milles kohtuotsus tehti. Kuna Portugali õigusasutus ei andnud nõusolekut Portugalis toime pandud vägistamise ja väljapressimise eest (teod C) vastutusele võtmiseks, ei olnud Saksamaa õigusasutustel õigust süüdistatava suhtes menetlust läbi viia ja sellised menetluse käigus antud aktid nagu Amtsgericht Braunschweigi (Braunschweigi esimese astme kohus) 5. novembril 2018 tehtud riigisisene vahistamismäärus on seega õigusvastased.

19. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul sõltub see, kas kriminaalmenetluse läbiviimiseks tehtud riigisisese vahistamismääruse võib jõusse jätta või tuleb see tühistada, sellest, kas Saksamaa õigusasutusel oli õigus süüdistatavat 2005. aastal Portugalis väidetavalt toime pandud raskendavatel asjaoludel vägistamise ja väljapressimise eest vastutusele võtta (teod C).

20. Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [...] raamotsuse [2002/584] artikli 27 lõikeid 2 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et erikohustuse reegluga ei ole vastuolus olukord, kus üleantavalt võetakse vabadus süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist, kuid on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti, juhul kui asjaomane isik on vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt pärast üleandmist vabatahtlikult lahkunud, mõni muu vahistamismäärust täitev liikmesriik on ta hiljem uue Euroopa vahistamismääruse alusel uuesti üle andnud vahistamismääruse teinud liikmesriigile ja teine vahistamismäärust täitev liikmesriik on andnud nõusoleku, et isik võetaks kõnealuse muu süüteo eest vastutusele, mõistetakse talle karistus ja viidaks see karistus täide?“

IV. Kiirmenetlus Euroopa Kohtus

21. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on palunud, et käesoleva eelotsusetaotluse suhtes kohaldataks Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud kiirmenetlust. Ta põhjendas seda taotlust väitega, et esitatud eelotsuse küsimus puudutab EL toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaldamisalasse kuuluva raamotsuse tõlgendamist. Ta märkis ka, et eelotsusetaotluse esitamise kuupäeval viibis süüdistatav vangistuses, kandes Amtsgericht Niebüll (Niebüll esimese astme kohus) poolt narkootiliste ainete käitlemise eest mõistetud karistust (teod A). Isegi kui süüdistatav tuleks enne tähtaega vabastada, jääks ta siiski vahi alla riigisisese vahistamismääruse alusel, mille Amtsgericht Braunschweig (Braunschweigi esimese astme kohus) on Portugalis toime pandud vägistamise ja väljapressimise uurimise eesmärgil teinud (teod C). Selle vahistuse õiguspärasus sõltub aga ise selle menetluse kehtivusest, mille tulemusel tegi Landgericht Braunschweig (Braunschweigi apellatsioonikohus) põhikohtuasjas vaidluse all oleva kohtuotsuse seoses tegudega C. Kui see otsus on kehtetu, tuleb süüdistatav vabastada.

22. Euroopa Kohtu neljas koda otsustas 25. mail 2020 selle taotluse rahuldada.

23. Kirjalikud seisukohad esitasid süüdistatav, Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeima üldkohtu juures tegutsev peaprokurör, edaspidi „peaprokurör“), Saksamaa valitsus ja Euroopa Komisjon. Nad kõik ja lisaks ka Iirimaa esitasid suulised seisukohad kohtuistungil, mis toimus 16. juulil 2020.

V. Analüüs

24. Käesolev ettepanek on struktureeritud järgmiselt. Kõigepealt analüüsin erikohustuse reeglit, lähtudes raamotsuse 2002/584 artikli 27 sõnastusest, kontekstist ja eesmärgist. Eelkõige püüan kindlaks teha, millised tagajärjed on erikohustuse reegli kohaldamisele ja laiemalt üleandmismenetlusele sellel, kui asjaomane isik lahkuvabatahtlikult Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt (A). Seejärel selgitan, mida nõuab erikohustuse reegel juhul, kui asjaomane isik on sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas käsitletavad vahistamismääruse teinud liikmesriigile teise Euroopa vahistamismääruse alusel uuesti üle antud (B).

A. Erikohustuse reegel ja vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtliku lahkumisega kaasnevad tagajärjed

25. Käesoleval juhul anti süüdistatav esimese Saksamaal tehtud Euroopa vahistamismääruse alusel, mida täitis Portugal, üle Saksamaale, kus ta kandis ära selles vahistamismääruses nimetatud tegude eest mõistetud karistuse (alaealise seksuaalne kuritarvitamine, teod B). Vanglast lahkumisel allutati ta käitumiskontrollile, kuid tal ei olnud Saksamaa territooriumilt lahkumise keeldu. Süüdistatav lahkus vabatahtlikult Saksamaalt, reisis kõigepealt Madalmaadesse ja seejärel Itaaliasse. Teise Euroopa vahistamismääruse alusel, mille oli teinud Saksamaa õigusasutus, andis Itaalia õigusasutus ta uuesti üle, et ta saaks kanda talle varem narkootiliste ainete käitlemise eest mõistetud karistust (teod A). Nimetatud õigusasutus nõustus hiljem erikohustuse reeglist kõrvale kaldumisega, lubades süüdistatava enne tema esimest üleandmist Portugalis toime pandud raskendavatel asjaoludel vägistamise ja väljapressimise eest Saksamaal vastutusele võtta (teod C). Nende tegudega seoses kohaldatakse süüdistatava suhtes praegu vabadust piiravat meedet (*Untersuchungshaft*) kohtuotsusega, mida ta vaidlustab.

26. Oma ainsa eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, millised on õiguslikud tagajärjed esiteks sellise isiku vabatahtlikul lahkumisel vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt, kes on sellele riigile esimese Euroopa vahistamismääruse alusel üle antud, ja teiseks selle isiku sunniviisilisel tagasipöördumisel teise Euroopa vahistamismääruse alusel.

27. Alustan esimesest punktist: millised tagajärjed on erikohustuse reeglile sellise isiku vabatahtlikul lahkumisel vahistamismääruse teinud riigi territooriumilt, kes on sellele riigile üle antud?

28. Süüdistatava ja Iirimaa arvates ei mõjuta selline asjaolu erikohustuse reegli kohaldamist. Süüdistatav ei loobunud õigusest sellele reeglile, kui ta vabatahtlikult Saksamaa territooriumilt lahkus. Erikohustuse reegel on jätkuvalt kohaldatav, kuna ühelt poolt oli süüdistatav seoses tegudega B sel ajal veel allutatud käitumiskontrollile, kui ta Saksamaa territooriumilt lahkus, ja teiselt poolt ei pöördunud ta Saksamaa territooriumile tagasi vabatahtlikult. Seega on esimene üleandmine ikka jõus.

29. Peaprokurör, Saksamaa valitsus, komisjon ja eelotsusetaotluse esitanud kohus on aga seisukohal, et süüdistatava vabatahtlik lahkumine vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt lõpetab üleandmismenetluse ning siis pole erikohustuse reegel enam kohaldatav. Erikohustuse reeglga kaitstud huvid ei ole enam hõlmatud juhul, kui isik lahkuvabatahtlikult liikmesriigist, kellele ta algul üle anti. Isik, kes vahistamismääruse teinud liikmesriigist vabatahtlikult lahkuv, ei saa enam tugineda erikohustuse reeglga antud kaitsele, sealhulgas tagasipöördumise korral, kuna uus viibimine vahistamismääruse teinud liikmesriigis ei ole enam seotud varem toimunud üleandmisega.

30. Nõustun peaprokuröri, Saksamaa valitsuse, komisjoni ja eelotsusetaotluse esitanud kohtu seisukohaga. Minu hinnangul on erikohustuse reegel olemuslikult seotud *konkreetses* Euroopa vahistamismääruse täitmisega, mille raames see „aktiveeriti“ ja mille raames võib seda seega hinnata. Seda normi kohaldatakse seoses vahistamismäärusega vaid juhul, kui asjaomane isik on vahistamismääruse teinud riigi territooriumil viibimise tõttu selle riigi kontrolli all. Seega, kui asjaomane isik ei ole enam vahistamismääruse teinud riigi jurisdiktsiooni all, kuna ta on selle riigi territooriumilt vabatahtlikult lahkunud, ei ole erikohustuse reegel enam kohaldatav.

31. Selline tõlgendus tuleneb raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 2 sõnastusest, kontekstist ja eesmärgist.

1. Grammatiline tõlgendamine

32. Raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 2 kohaselt ei tohi üleantava suhtes kriminaalmenetlust läbi viia, talle karistust mõista ega temalt vabadust võtta süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist, kuid on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.

33. Selle sätte sõnastus ise ei anna juhiseid selle kohta, kuidas üleantava isiku vabatahtlik lahkumine vahistamismääruse teinud riigi territooriumilt mõjutab erikohustuse reegli kohaldamist. Siiski viitab see sõnastus selgelt sellele, et erikohustuse reegel on tihedalt seotud *üleandmisega* (ainsuses) ja sellest tulenevalt *konkreetses* Euroopa vahistamismääruse täitmisega. Asjaolu, et sellest reeglist saab kasu „üleantav“, tähendab nimelt seda, et kõnealune isik peab viibima selle liikmesriigi territooriumil – või olema sinna saabumas –, kes seda üleandmist Euroopa vahistamismääruse täitmiseks taotles, või vähemalt olema selle riigi tegeliku kontrolli all.

34. Ka raamotsuse 2002/584 3. peatüki, kus artikkel 27 asub, pealkirja sõnastatus on „*Üleandmise mõju*“. See pealkiri tähendab samuti, et selle peatüki sätted reguleerivad *konkreetses üleandmise* tagajärgi konkreetses Euroopa vahistamismääruse alusel.

2. Kontekstipõhine tõlgendus

35. Mis esimesena puudutab raamotsuse 2002/584 artikli 27 sisemist konteksti, siis selle artikli lõikest 3 tuleneb, et erikohustuse reegel ei ole teatavatel, ammendavalt loetletud juhtudel kohaldatav³. See on nii kõigepealt juhul, kui asjaomane isik on andnud nõusoleku kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks. Sellisel juhul tuleb asuda seisukohale, et asjaomane isik on selle nõusoleku andmisega vabatahtlikult nõustunud andma end vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtu alla muude tegude eest, kuigi ta ei olnud mingil juhul selleks kohustatud. See on nii ka juhul, kui Euroopa vahistamismäärust täitev õigusasutus annab ise nõusoleku kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks⁴.

3 Vt erikohustuse reegli erandite eri kategooriate kohta 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punktid 67–73).

4 Raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkt g. Vt ka sellest loogikast lähtudes, mis tugineb ka riikide põhimõttelisele nõusolekule loobuda karistusõiguse valdkonnas osast oma suveräänsusest, raamotsuse artikli 27 lõige 1, mis näeb ette üldisema erandi, millega iga liikmesriik võib otsustada, et nõusolek kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks loetakse antuks ilma vahistamismäärust täitva õigusasutuse või asjaomase isiku sekkumiseta. Nagu komisjon märkis, ei ole käesolevas kohtuasjas tegemist selle erandiga, kuna asjaomased liikmesriigid ei ole sellest teatanud.

See teine olukord, mis on hästi tuntud klassikalise väljaandmise puhul, rõhutab ühtaegu nii *kahepoolset* dimensiooni kui ka *suveräänsuse* kaalutlusi, mis on iga Euroopa vahistamismääruse aluseks: vahistamismäärust täitev riik loobub vahistamismääruse teinud riigi kasuks oma *ius puniendi* teostamisest muude süütegude suhtes kui need, mille eest isik üle antakse⁵.

36. Vaatamata näilistele erinevustele on neil kahel erandite rühmal üks oluline ühine tunnus: nõusolek anda üleandmisele eelnenud teod, mida kõnealuses Euroopa vahistamismääruses ei ole nimetatud, selle vahistamismääruse teinud riigi *ius puniendi* kohaldamisalasse. Teisisõnu annab erikohustuse reeglist loobumine – olgu see siis asjaomase isiku või vahistamismäärust täitva liikmesriigi algatusel – vahistamismääruse teinud riigile õiguse viia konkreetse Euroopa vahistamismääruse alusel füüsiliselt tema jurisdiktsiooni all oleva isiku suhtes läbi kriminaalmenetlus ja mõista tema üle kohut seoses muude süütegudega kui need, mille eest ta üle anti. Sellest järeldub, et erikohustuse reegel on üleantud isikule tagatis seni, kuni ta jääb vahistamismääruse teinud riigi territooriumile selle vahistamismääruse tagajärgedest tulenevalt ehk seega selle riigi sunnil.

37. Mis teisena puudutab raamotsusega 2002/584 loodud süsteemi, siis teiste sätete sisust ja loogikast tuleneb, et selle raamotsuse reeglid on kohaldatavad *vaid üheainsa üleandmise raames*. Nii on Euroopa vahistamismääruse eesmärgiks raamotsuse artikli 1 lõike 1 kohaselt, „et teine liikmesriik [annaks] tagaotsitava [...] üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks“. Samuti nähtub raamotsuse artikli 8 lõikest 1 ja lisast, et üleandmine puudutab konkreetseid süütegusid, sest igas Euroopa vahistamismääruses tuleb täpsustada süüteo või süütegude laad ja õiguslik kvalifikatsioon ning kirjeldada selle/nende toimepanemise asjaolusid. Seega lubab Euroopa vahistamismäärus selle määruse teinud liikmesriigil just üleandmise konkreetsetes kontekstis – seega seetõttu, et asjaomane isik on sunnitud olema selle riigi territooriumil – selle isiku suhtes vahistamismääruses nimetatud süütegudega seoses kriminaalmenetlust läbi viia. Samas kontekstis võib asjaomane isik tugineda erikohustuse reeglile. Sellest tuleneb loogiliselt, et seda reeglit saab kohaldada ainult ühe üleandmise konkreetsetes ja spetsiifilises raamistikus. Seda ei saa läbivalt kohaldada *teise* üleandmise puhul pärast seda, kui asjaomane isik on lahkunud territooriumilt, kuhu ta algul üle anti⁶.

3. Teleoloogiline tõlgendamine

38. Kuigi grammatilise ja kontekstipõhise tõlgendamise puhul rõhutatakse erikohustuse reegli tihedat seost sellega, et konkreetse Euroopa vahistamismääruse täitmise kontekstis vahistamismääruse teinud riigile üle antud isik viibib selle riigi territooriumil, näitavad selle reegli ja Euroopa vahistamismääruse instrumendi eesmärgid, et see seos katkeb juhul, kui isik on vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult lahkunud. Kui riigil ei ole asjaomase isiku suhtes sunni rakendamise pädevust, on erikohustuse reegel loogiliselt võttes *selle üleandmisega* ammendunud või kehtivuse kaotanud.

39. Mis puudutab raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõikes 2 sätestatud erikohustuse reeglit, siis Euroopa Kohus on otsustanud, et see reegel „on seotud vahistamismäärust täitva liikmesriigi iseseisvusega ja tagab tagaotsitavale isikule selle, et teda ei anta kohtu alla, ei mõisteta talle karistust ega võeta talt muul viisil vabadust muu süüteo eest kui see, mille eest ta üle anti⁷“. Erikohustuse reeglil on seega

5 Mõiste kohta „muu süütegu“ kui see, mille eest isik üle anti, raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 2 tähenduses vt 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punkt 57) ning 6. detsembri 2018. aasta kohtuotsus IK (lisakaristuse täideviimine) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, punktid 58–61).

6 Ma ei puuduta siinkohal siiski erinevat olukorda, millele ei viidata mitte raamotsuse 2002/584 artiklis 27, vaid selle artiklis 28 (sellele järgnev üleandmine), mida on tõlgendatud muu hulgas 28. juuni 2012. aasta kohtuotsuses West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 80). Vt selle kohta käesoleva ettepaneku punktides 62–64 esitatud selgitused.

7 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punkt 44), ning 19. septembri 2018. aasta kohtuotsus RO (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733, punkt 53).

peamiselt kaks eesmärki. Esiteks – ja traditsiooniliselt, kuna selle algallikaks on väljaandmisõigus⁸ – on selle reegli eesmärk kaitsta Euroopa vahistamismäärust *täitva riigi suveräänsust*, kuna seda määrust täites nõustub ta piirama kriminaalõiguse valdkonnas oma suveräänsuse teostamist (või loobub sellest) teise liikmesriigi kasuks. Teiseks – ja originaalsemalt, lähtudes klassikalisest väljaandmiskontseptsioonist – on liidu õiguses ette nähtud erikohustuse reegli eesmärk tagada *asjaomase isiku õigused*. Tal ei ole muret seoses võimalike muude kriminaalmenetlustega tema üleandmisele eelnenud süttegede pärast, mida kõnealune Euroopa vahistamismäärus sõnaselgelt ei puuduta. Välja arvatud juhul, kui ta loobub sõnaselgelt õigusest erikohustuse reeglile, peab see isik saama arvestada asjaoluga, et teda ei saa vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumil sunniviisilise viibimise ajal teiste süttegede eest vastutusele võtta.

40. Käesolevas asjas on määrava tähtsusega see, et neist kahest eesmärgist tulenevalt piirab erikohustuse reegel vahistamismääruse teinud riigi kriminaalõiguslikku pädevust ja aitab vältida seda, et ta sekkuks vahistamismäärust täitva riigi pädevusse või ületaks oma eelisõigusi asjaomase isiku suhtes. Vahistamismääruse teinud liikmesriik võib erinevatel põhjustel üritada isikut vastutusele võtta (eeldatavalt varasemate) tegude eest, mida Euroopa vahistamismääruses ei ole silmas peetud⁹.

41. Erikohustuse reegli neid eesmärke endid tuleb hinnata Euroopa vahistamismääruste eesmärki silmas pidades. Nende eesmärk on anda asjaomane isik selles nimetatud süttegede eest vahistamismääruse teinud liikmesriigi jurisdiktsiooni alla, tuues ta selle riigi territooriumile sunniviisil¹⁰. Kuna erikohustuse reegel kaitseb asjaomast isikut vahistamismääruse teinud liikmesriigi võimalike kavatsuste eest laiendada lubamatult oma kriminaalõiguslikku pädevust, siis on see reegel lahutamatult seotud konkreetse Euroopa vahistamismääruse täitmisega, mille ulatus on täpselt kindlaks määratud.

42. Järelikult on erikohustuse reegel koos selle tagajärgedega kohaldatav üksnes üleandmise korral ja seni, kuni isik viibib sunniviisiliselt vahistamismääruse teinud riigi territooriumil. Vabatahtlik lahkumine sellelt territooriumilt katkestab seose selle riigi ja üleantud isiku vahel. Asjaomase isiku sellise tegevuse tagajärjel jääb ta selle riigi jurisdiktsiooni alt välja. Seega ei ole asjaomane isik eeldatavasti enam kaitstud algse üleandmise raames kohaldatava erikohustuse reeglga.

43. Lühidalt, kui asjaomane isik on vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt *vabalt* lahkunud, keeratakse arvestid taas nulli. See kehtib kogu konkreetse Euroopa vahistamismääruse alusel toimuva üleandmismenetluse kohta, mitte üksnes erikohustuse reegli kohta. Üleandmise eesmärk on nimelt tuua asjaomane isik vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile, et tema suhtes saaks kohut mõista ja/või saaks ta kanda oma karistust selles riigis. Kui see eesmärk on täidetud, on üleandmise „tsükkel“ lõppenud. Järelikult, kuna erikohustuse reegel on kohaldatav selles tsükli, kaotab see loogiliselt kehtivuse.

8 Vt selle reegli ja selle erinevate funktsioonide kohta klassikalisel rahvusvahelisel õiguses muu hulgas Morvillo, C.J., „Individual Rights and the Doctrine of Speciality: The Deteriorations of the United States v. Rauscher“, *Fordham International Law Journal*, 1990, kd 14, lk 987; Bouloc, B., „Le principe de la spécialité en droit pénal international“, *Mélanges dédiés à Dominique Holleaux*, Litec, Paris, 1990, lk 7, ning Zaïri, A., *Le principe de la spécialité de l'extradition au regard des droits de l'homme*, LGDJ, Paris, 1992. Vt konkreetselt Euroopa vahistamismääruse kontekstis ka Lagodny, O., Rosbaud, C., „Speciality rule“, Keijzer, N., van Sliedregt, E. (éds), *The European Arrest Warrant in Practice*, T.M.C. Asser, The Hague, 2009, lk 265.

9 Võib möönda, et selline lähenemine annab tunnistust pigem vastastikusest usaldamatusest kui usaldusväarsuse kõrgest tasemest liikmesriikide vahel, millel raamotsus 2002/584 peab põhinema (vt põhjendus 10).

10 Euroopa vahistamismäärus on sunnimeede, hoolimata asjaomase isiku võimalikust nõusolekust üleandmiseks.

B. Vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile sunniviisilise tagasipöördumise tagajärjed

44. Käesolevas kohtuasjas ei ole vaidlustatud seda, et süüdistatav *lahkus vabatahtlikult* Saksamaa territooriumilt pärast seda, kui oli ära kandnud talle selles Euroopa vahistamismääruses, mille alusel Portugali õigusasutus ta esimest korda üle andis, nimetatud tegude B (alaealise seksuaalne kuritarvitamine) eest mõistetud karistuse. Selle tagajärjel on sellele tsüklile kohaldatav erikohustuse reegel selle vahistamismääruse alusel lõppenud.

45. Käesolev kohtuasi ei puuduta siiski mitte ainult küsimust, millised tagajärjed on erikohustuse reeglile sellel, kui vahistamismääruse teinud riigile üle antud isik lahkub vabatahtlikult selle riigi territooriumilt. Käesolevat kohtuasja iseloomustab teine faktiline eripära, mis näib põhiliselt olevat eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtluste aluseks: asjaomane isik *pöördus* vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile *tagasi teise Euroopa vahistamismääruse täitmise käigus*. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib samuti, millised tagajärjed on asjaolul, et süüdistatava suhtes tehti pärast tema lahkumist see teine Euroopa vahistamismäärus, mis omakorda tõi kaasa süüdistatava sunniviisilise tagasipöördumise Saksamaa territooriumile, seekord Itaalia territooriumilt.

46. Kas see asjaolu võib n-ö reaktiveerida erikohustuse reegli esimese Euroopa vahistamismääruse alusel? Sellise reaktiveerimise korral tuleks vahistamismääruse teinud Saksamaa õigusasutusel kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks põhikohtuasjas käsitletavatele tegudele C (vägistamine raskendavatel asjaoludel ja väljapressimine) saada luba esimest Euroopa vahistamismäärust täitnud liikmesriigilt (Portugali Vabariik), kuna neid tegusid ei olnud teises Euroopa vahistamismääruses nimetatud. Seda seisukohta kaitsevad süüdistatav ja Iirimaa, kelle arvates on erikohustuse reegel Portugali Vabariigi suhtes jätkuvalt kehtiv.

47. Vastupidisel juhul aga piisaks selleks teist Euroopa vahistamismäärust täitva õigusasutuse (Itaalia õigusasutus) nõusolekust. Seda seisukohta kaitsevad peaprokurör, Saksamaa valitsus, komisjon ja eelotsusetaotluse esitanud kohus.

48. Nendele vastandlikele järeldustele jõudmisel tuginesid kõik menetlusosalised suures osas raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punktile a, mille kohaselt ei ole erikohustuse reegel enam kohaldatav, kui „isikul on olnud võimalus lahkuda selle liikmesriigi territooriumilt, kellele ta üle anti, ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist või ta on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud“. Ühelt poolt näevad süüdistatav ja Iirimaa selles sättes võimalust, et süüdistatavale jääb esimese Euroopa vahistamismääruse alusel erikohustuse reeglga tagatud kaitse alles, kuna see säte nõuab vabatahtlikku tagasipöördumist. Teiselt poolt näivad peaprokurör, komisjon ja eelotsusetaotluse esitanud kohus olevat ühel meelel, et see erand erikohustuse reeglist on kohaldatav ka sunniviisilistele tagasipöördumistele. Kuigi Saksamaa valitsus sellist tõlgendust ei välista, kahtleb ta, kas käesolevas asjas on ikka vaja analüüsida raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti a.

49. Minu hinnangul ei ole artikli 27 lõike 3 punktile a tuginemine selles kohtuasjas asjakohane. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei ole vajalik ega ka võimalik sellele järeldusele jõudmiseks, et erikohustuse reegel ei ole enam esimese Euroopa vahistamismääruse alusel kohaldatav, tugineda artikli 27 lõike 3 punktile a.

50. Esimesena ja eelkõige tuleb märkida, et nagu nähtub käesoleva ettepaneku eelnevast osast, ei ole põhikohtuasja asjaoludel vaja erikohustuse reegli kohaldamatust esimese Euroopa vahistamismääruse suhtes põhjendada raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punktiga a, kuna see kohaldamatus tuleneb lihtsalt esimese üleandmismenetluse lõppemisest selle tagajärjel, et asjaomane isik lahkus vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult. See lahkumine katkestas nimelt territoriaalse seose, mis võimaldab asjaomasel isikul edukalt tugineda erikohustuse reeglga antud kaitsele kogu selle aja jooksul, mil ta on sunnitud sellel territooriumil viibima. See, et erikohustuse

reegel ei ole esimese Euroopa vahistamismääruse alusel kohaldatav, ei tulene seega mitte ühest raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõikes 3 ette nähtud eranditest, vaid asjaolust, et vaidlus asetub nüüd teise Euroopa vahistamismääruse alusel uue tsükli raamistikku¹¹.

51. Teisena ja täiendavalt tuleb tõdeda, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkt a on *sunniviisilise tagasipöördumise* korral nagunii kohaldamatu. Nii nagu see sätte puudutab üksnes asjaomase isiku vabatahtlikku lahkumist, nõuab selle kohaldamine vajaduse korral ka *vabatahtlikku tagasipöördumist* vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile. Nagu Euroopa Kohus leidis kohtuasjas, milles ta tegi otsuse West¹², annab see sätte nimelt tunnistust asjaomase isiku vaikivast nõusolekust, et ta antakse vahistamismääruse teinud liikmesriigi jurisdiktsiooni alla, kes on seesama riik, kes viis tema suhtes läbi kriminaalmenetluse ja võib-olla mõistis ta Euroopa vahistamismääruses nimetatud süütegudes süüdi. Selline vaikiv nõusolek on ilmne juhul, kui isik otsustab jääda vabatahtlikult riigi territooriumile, selle asemel, et sealt (täiesti seaduslikult) lahkuda ja pöörduda tagasi oma kodakondsuse, elukoha või mis tahes muusse riiki, mille ta on valinud.

52. Artikli 27 lõike 3 punktis a ei ole küll sõnaselgelt mainitud, et asjaomase isiku võimalik tagasipöördumine vahistamismääruse teinud riigi territooriumile oleks vabatahtlik. Samas olen ma sarnaselt süüdistatava ja Irimaaga arvamusel, et väljend „on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud“ ei viita mitte sunniviisilisele, vaid vabatahtlikule tagasipöördumisele¹³ ning et see on ka ainus tõlgendus, mis on selle sätte süsteemi ja eesmärki arvestades loogiline¹⁴. Kuna erikohustuse reegel kaitseb asjaomast isikut vaid siis, kui see isik viibib vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumil *sunniviisiliselt*, siis pole see kaitse loogiliselt võttes enam jõus, kui sellel isikul on – kui nii võib öelda – liikumisvabadus nii sellesse riiki jääda kui ka sealt lahkuda või sinna tagasi pöörduda. Mis tahes muu tõlgendus oleks karistamatuse sünonüüm, kuna piisaks sellest, et asjaomane isik pöördub sunniviisiliselt tagasi vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile, et vastaval juhul mitte tunda muret selliste varasemate süütegude eest võimaliku vastutusele võtmise pärast, mida keegi üleandmise hetkel ei kahtlustatud. Sellisel lähenemisel ei ole mingit mõtet.

53. Kuigi süüdistataval ja Irimaal on seega õigus arvata, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punktis a põhineva erandi aluseks on vabatahtlik tagasipöördumine, siis eksivad nad leides, et vaatamata vabatahtlikule lahkumisele reaktiveeris isiku sunniviisiline tagasipöördumine erikohustuse reegli esimese üleandmise alusel.

54. Kolmandana näib selle raamotsuse artikli 27 lõike 3 punktile a viitamine – mis on liigne – olevat seotud kohtuasja asjaoludega, samas kui need asjaolud tekitavad teatavat segadust, kuna viivad valele teele. Nimelt ei saa liiga oluliseks pidada puhtkonjunktuurilist asjaolu, et asjaomane isik pöördus *teise* Euroopa vahistamismääruse täitmise raames tagasi *esimese* Euroopa vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumile (Saksamaa). Eelkõige oleks ebaloogiline teha sellest järeldus, et nii toimides reaktiveeriti erikohustuse reegel esimese vahistamismääruse alusel.

55. Järgmine näide näitab selgelt, et erikohustuse reeglit ei saa reaktiveerida esimese Euroopa vahistamismääruse alusel juhul, kui asjaomase isiku suhtes on pärast esimese vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult lahkumist tehtud uus Euroopa vahistamismäärus. Kujutagem endale ette – ikka esimese vahistamismääruse teinud riigi territooriumilt vabatahtliku lahkumise asjaoludel –, et teise vahistamismääruse teinud riigiks pole mitte Saksamaa Liitvabariik, vaid

¹¹ Vt käesoleva ettepaneku punktid 42 ja 43.

¹² 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 78), milles Euroopa Kohus tõlgendas raamotsuse 2002/584 artikli 28 lõike 2 punktis a sisalduvat samalaadset sätet seoses hilisemate üleandmistega.

¹³ Muudes keeleversioonides kui prantsuse on selgelt näidatud asjaomase isiku tagasipöördumise vabatahtlikkus: muu hulgas inglise keeles „has returned to that territory after leaving it“, mitte „has been returned“; saksa keeles „nach Verlassen dieses Gebiets dorthin zurückgekehrt ist“; itaalia keeles „ha fatto ritorno dopo averlo lasciato“; hispaania keeles „haya vuelto a dicho territorio después de haber salido del mismo“ ja tšehhi keeles „vrátila-li se na území tohoto státu poté, co ho opustila“. Need eri keeleversioonid väljendavad asjaomase isiku *aktiivset* otsust tagasi pöörduda.

¹⁴ Vt käesoleva ettepaneku punktid 39–42.

hoopis Tšehhi Vabariik. Sel juhul ei ole sugugi mõeldav, et Tšehhi õigusasutus peaks taotlema *Portugali* õigusasutuselt nõusolekut kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks tegudele, mida Tšehhi Vabariik ei ole Itaaliale adresseeritud Euroopa vahistamismääruses nimetanud ja mis leidsid aset enne seda, kui Itaalia õigusasutus isiku Tšehhi õigusasutusele üle andis. Sel juhul on selge, et *ainsad suhtluspartnerid on Tšehhi ja Itaalia õigusasutused*. Ehkki kõnealused teod on toime pandud Portugalis ja esimene üleandja oli Portugali õigusasutus (Saksamaa õigusasutusele), on tulenevalt sellest, et asjaomane isik lahkus vabalt Saksamaalt Itaaliasse (ning et Portugali õigusasutus ei ole tema üleandmist taotlenud), *vaid Itaalia* (täitev) õigusasutus pädev andma *Tšehhi* õigusasutusele raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti g kohaselt luba kriminaalmenetluse ulatust laiendada. Selline tõlgendus on loogiline ja viitab otseselt erikohustuse reegli funktsioonidele, selle kahepoolsele dimensioonile ja selle aluseks olevatele suveräänsuse kaalutlustele, mida on käesolevas ettepanekus kirjeldatud¹⁵: vältida seda, et (selle konkreetse vahistamismääruse) teinud riik (millega asjaomane isik antakse tema jurisdiktsiooni alla) sekkuks (seda konkreetset) vahistamismäärust täitva riigi suveräänsusesse¹⁶.

56. Neljandana ja viimasena, arvestades raamotsuse 2002/584 eesmärki kiirendada ja lihtsustada liikmesriikide vahelist õiguslast koostööd¹⁷, leidis Euroopa Kohus, et kuna raamotsuse artiklid 27 ja 28 kehtestavad erandid raamotsuse artikli 1 lõikes 2 sätestatud vastastikuse tunnustamise põhimõttest, siis ei saa neid tõlgendada viisil, mis nõrgendaks selle sama raamotsuse eesmärki¹⁸. Seega ei või muuta kriminaalmenetluse eseme laiendamist raskemaks, pannes teise Euroopa vahistamismääruse teinud õigusasutusele kohustuse saada esimese vahistamismääruse täitnud õigusasutuse nõusolek.

57. On tõsi, et käesolevas asjas on see raskus ületatav, kuna Saksamaa Liitvabariik tegi mõlemad Euroopa vahistamismäärused. Olukord oleks siiski teistsugune, kui vahistamismäärused oleksid teinud eri riigid. Veelgi enam, süüdistatava ja Iirimaa kaitstava lähenemisviisi ebaloogilised tagajärjed ilmnevad sellisel juhul selgelt. Võtame juhtumi, kus isiku kohta on kanded karistusregistris. „Viimane“ liikmesriik, kellele isik üle anti, peaks aastaid hiljem küsima nõusoleku kõigilt liikmesriikidelt, kellele see isik on varem üle antud (mitte ainult ühe nõusoleku, vaid potentsiaalselt kolm, neli, viis või enam). Arvestades sellise ettevõtmise keerukust, võib eeldada, et selle isiku puhul valitseb tõeline karistamatus kõigi varasemate süütegude eest, mis ei olnud esimese Euroopa vahistamismääruse tegemise ajal tuvastatud.

58. Eeltoodust tuleneb, et põhikohtuasja asjaoludel ei nõua erikohustuse reegel, et esimest Euroopa vahistamismäärust täitnud riigist oleks saadud nõusolek kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks teise Euroopa vahistamismääruse raames. Erikohustuse reeglil ei ole seega esimese Euroopa vahistamismääruse alusel tagajärgi ja asjaomase isiku tagasipöördumine selle vahistamismääruse teinud riigi territooriumile ei reaktiveeri seda reeglit.

59. Siiski saab erikohustuse reeglile täielikult tugineda, kuid *teise* Euroopa vahistamismääruse raames. Just viimast arvestades tuleb seda reeglit hinnata, kuna asjaomane isik on nüüd selle teise vahistamismääruse teinud liikmesriigi jurisdiktsiooni all. Tähtsust ei oma see, et see riik on sama, kes tegi esimese Euroopa vahistamismääruse. Erikohustuse reegli kohaldamisel omab tähtsust vaid asjaolu, et asjaomase isiku suhtes on teise Euroopa vahistamismääruse alusel kohaldatav selle riigi *ius puniendi*.

15 Vt käesoleva ettepaneku punktid 35 ja 39.

16 Veelgi absurdsem oleks selline stsenaarium, milles Portugali Vabariik oleks teinud teise Euroopa vahistamismääruse eesmärgiga „saada“ asjaomane isik „tagasi“, et mõista tema üle seoses tegudega C kohut Portugalis. Kas siis peaks teise Euroopa vahistamismäärus *teinud* Portugali õigusasutus pöörduma esimest Euroopa vahistamismäärust *täitnud* Portugali õigusasutuse poole, et saada õigus kriminaalmenetluse ulatust laiendada?

17 Vt eelkõige 1. detsembri 2008. aasta kohtuotsus Leymann ja Pustovarov (C-388/08 PPU, EU:C:2008:669, punkt 42); 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 56), ja 6. detsembri 2018. aasta kohtuotsus IK (lisakaristuse täideviimine) (C-551/18 PPU, EU:C:2018:991, punkt 38).

18 Vt 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 77).

60. Nagu Saksamaa valitsus käesolevas kohtuasjas rõhutas, on teise Euroopa vahistamismääruse puhul asjasse puutuv erand erikohustuse reeglist raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkt g: erikohustuse reeglit ei kohaldata, kui „isiku üleandnud täitev õigusasutus annab oma nõusoleku vastavalt lõikele 4“. Kuna käesoleval juhul on põhikohtuasjas kõne all olevate tegude (teod C) suhtes alustatud kriminaalmenetlust teise Euroopa vahistamismääruse kohaldamisala laiendamise lähtudes, siis eeldab erikohustuse reeglist kõrvale kaldumine seega teist Euroopa vahistamismäärust täitva õigusasutuse (käesolevas asjas Itaalia õigusasutus) nõusolekut, et võimaldada selle vahistamismääruse teinud õigusasutusel (Saksamaa õigusasutus) seda kriminaalmenetlust õiguspäraselt läbi viia¹⁹.

61. Sellest järeldub, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele tuleb vastata, et erikohustuse reegluga ei ole vastuolus vabadust piirav meede, mis on võetud seoses enne esimest üleandmist toime pandud tegudega, mis on muud teod kui need, mille eest isik üle anti, juhul kui isik, kelle suhtes on esimene Euroopa vahistamismäärus tehtud, on selle määruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult lahkunud, tingimusel et pärast seda lahkumist tehtud teise Euroopa vahistamismääruse alusel on seda teist vahistamismäärust täitev õigusasutus andnud oma nõusoleku kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks tegudele, millega seoses on põhikohtuasjas käsitletav vabadust piirav meede võetud.

62. Ma lõpetan kahe tähelepanekuga.

63. Esiteks, Euroopa Kohus küll leidis kohtuotsuses West, et isiku järgnevaks üleandmiseks raamotsuse 2002/584 artikli 28 lõike 2 kohaselt on põhimõtteliselt vaja selle liikmesriigi nõusolekut, kes täitis seda Euroopa vahistamismäärust, mille alusel isik üle anti²⁰. Samas ei saa sellest kohtuotsusest tuletada, et *lisaks* teist Euroopa vahistamismäärust täitva õigusasutuse nõusolekule oleks vaja ka esimese Euroopa vahistamismääruse täitnud õigusasutuse nõusolekut. Erinevalt käesolevast kohtuasjast puudutas kohtuasi, milles tehti kohtuotsus West, sellise isiku *sunniviisilist lahkumist* vahistamismääruse teinud riigi territooriumilt, kes oli selle tõttu, et tema suhtes oli tehtud mitu Euroopa vahistamismäärust, järjestikku üle antud mitmele liikmesriigile. Selles Euroopa vahistamismääruste (transitiivses) *ahelas* oli üks ja sama liikmesriik kord vahistamismääruse teinud riik, kord vahistamismäärust täitev riik.

64. Käesolevas asjas sellist ahelat ei ole. Saksamaa Liitvabariik ei ole süüdistatavat Itaalia Vabariigile üle andnud. Seega ei saa Itaalia õigusasutus teise Euroopa vahistamismääruse täitmise pädevust Saksamaa õigusasutuselt (ega *a fortiori* Portugali õigusasutuselt). Tegemist on üksnes kahe *järjestikuse* Euroopa vahistamismäärusega, millest esimene on süüdistatava Saksamaa territooriumilt vabatahtliku lahkumise tõttu teisest selgelt erinev.

65. Olukord oleks analoogne kohtuasjaga, milles tehti kohtuotsus West²¹, siis ja ainult siis, kui esimese vahistamismääruse teinud õigusasutus (Saksamaa õigusasutus) oleks teise üleandmise otsustanud *teise* liikmesriigi kasuks, *ilma et* asjaomane isik oleks vahepeal Saksamaa territooriumilt lahkunud. Käesoleval juhul see aga nii ei olnud.

66. Teiseks, süüdistatav väitis, et ta ei saanud jääda ilma erikohustuse reegluga tagatavast kaitsest, kuna ta oli ikka veel allutatud käitumiskontrollile, mis kohustas teda ilmuma üks kord kuus kriminaalhooldusametniku juurde. Teda ei ole järelikult veel raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti a tähenduses lõplikult vabastatud.

19 Kui ühelegi muule raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõikes 3 ette nähtud erandile ei ole võimalik edukalt tugineda.

20 Vt 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404, punkt 80).

21 28. juuni 2012. aasta kohtuotsus West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:404).

67. See argument on käesoleval juhul edutu, kuna raamotsuse artikli 27 lõike 3 punkt a ei ole põhikohtuasja asjaoludel kohaldatav. Seega ei oma erilist tähtsust see, kas isik, kes allutatakse käitumiskontrollile, on selle sätte tähenduses lõplikult vabastatud. Isik, kes vahistamismääruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult lahkub, ei vaja tegelikult erikohustuse reegluga antavat kaitset, kuna ta ei peaks enam olema esimese Euroopa vahistamismääruse teinud riigi kontrolli all²².

68. Käitumiskontrolli tagajärgede küsimus oleks tõusetunud vaid hoopis teistsuguses olukorras, kus süüdistataval „on olnud võimalus lahkuda [Saksamaa] territooriumilt [...] ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist²³“. Sellisel juhul oleks Portugali õigusasutuse nõusoleku puudumisel võimalik arutleda küsimuse üle, kas süüdistatav võiks tema suhtes võetud tingimusliku meetme tõttu veel tugineda erikohustuse reegluga esimese Euroopa vahistamismääruse alusel vastavalt raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punktile a antud kaitsele. Seega tuleb Euroopa Kohtul võtta seisukoht mõiste „lõplik vabastamine“ suhtes. See arutelu aga, mille kohta kohtuistungil selgus, kuivõrd põnev see saab olla, ei ole juhtumi asjaolusid arvestades vajalik, kuna süüdistatav lahkus pärast tegude B eest (alaealise seksuaalne kuritarvitamine) karistuse ärakandmist Saksamaalt vabatahtlikult. Seega hoidun ma selle arutelu algatamisest käesolevas kohtuasjas.

VI. Ettepanek

69. Teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) eelotsuse küsimusele järgmiselt:

Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsuse 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, artikli 27 lõikes 2 nimetatud erikohustuse reegluga ei ole vastuolus vabadust piirav meede, mis on võetud seoses enne esimest üleandmist toime pandud tegudega, mis on muud teod kui need, mille eest isik üle anti, juhul kui isik, kelle suhtes on esimene Euroopa vahistamismäärus tehtud, on selle määruse teinud liikmesriigi territooriumilt vabatahtlikult lahkunud, tingimusel et pärast seda lahkumist tehtud teise Euroopa vahistamismääruse alusel on seda teist vahistamismäärust täitev õigusasutus andnud oma nõusoleku kriminaalmenetluse eseme laiendamiseks tegudele, millega seoses on põhikohtuasjas käsitletav vabadust piirav meede võetud.

22 Käesolevas kohtuasjas pole esitatud andmeid selle kohta, et Saksamaa õigusasutus oleks edastanud mõne teise liikmesriigi õigusasutusele tunnustamiseks ja järelevalve teostamiseks vangistuse tingimisi kohaldamata jätmise otsuse. Seega ei peatu ma nõukogu 27. novembri 2008. aasta raamotsuse 2008/947/JSK vastastikuse tunnustamise põhimõtte kohaldamise kohta kohtuotsuste ja vangistuse tingimisi kohaldamata jätmist käsitlevate otsuste suhtes, et teostada tingimuslike meetmete ja alternatiivsete mõjutusvahendite järelevalvet (ELT 2008, L 337, lk 102) võimalikul määral.

23 Raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkt a.